

Auf Wiedersehen

מיכל הירש ותומר צירקילביץ

נקודת פתיחה והעלטה את השאלה: מה השתנה? הכל? ואולי כלום? בתוך הניסיון למצוא את החוט המקשר נולדה אשה – הדמות – בעלת צורך זהה: החיפוש אחר שייכות, אהבה, חופש, חשיפה, גילוי עצמי, ערכים, חברה ועצמאות. משם הדרך אל היצירה נשזרה במין מסע שבו אשה נכנסת לתוך חלל ריק וממלאת אותו בדמיונה, בסביבות שבהן היא חיה ובתקופות שונות: מהעבר החלומי אל ההווה הקיומי ואל העתיד האינסופי. בתוך המקום האמביוולנטי היא יוצאת בעצם למסע לתוך עצמה, בדרך לגלות לאן ולמה היא שייכת, מאיפה היא באה ולאן היא הולכת.

כשמה של היצירה *Auf Wiedersehen* – "להתראות" – הדמות חווה תהליך של פרידה מהבגדים שאספה, המייצגים מערכות יחסים, זיכרונות, חלומות, אהבות ורגעים שעיצבו את חייה. היא מתמודדת שוב עם המלחמות הפנימיות שבה: בין זוהר להשפלה, בין הצלחה לכישלון, בין חברה לבדידות, בין חופש לעריצות. אט אט היא נחשפת ומשילה את הרבדים שעוטפים אותה, במסע שספק אם הוא מסתיים בגילוי עצמי. ייתכן שתסתפק בפיוס עם האמת הנוכחת. העבודה האינטימית, הסיפור האישי והיחסים בינינו קיבלו משמעות עמוקה. כדי לפתוח את היצירה לקהל הרחב, בחרנו לטשטש את הרגע הפרטי בעזרת תוכן אוניברסלי. כך נוצר טיול בתוך נוף חיים קונפליקטואלי ופנטסטי, שבו מתרחשים מפגשים מקריים ודמיוניים עם אשה זקנה, עם תזמורת צבאית, עם פיל ועם מרלן דיטריך; הסיפור אינו ליניארי, אלא נפרש כרצף אפיזודות אבסטרקטיות / מופשטות. התנועה האישית של הרקדנית מבטאת את מצבה המנטלי, המשתנה עם אבני דרך של תרבות וסגנון; המוסיקה הגרמנית משנות ה-20 וה-30 מטלטלת את ה"כאן" ו"עכשיו" עם ה"שם" ו"אז".

אופי העבודה כלל חזרות שבהן הפוקוס היה על החומרים התיאטראליים ועל הסיפורים שמהם נוצרה העבודה, חיפוש ובנייה של חומרים תנועתיים ושל הצד הרגשי והאבסטרקטי של העבודה. מתוך חלוקה זו נבנו חזרות עם משימות אלתור, שבהן נדרשה מיכל לדבר או לכתוב אסוציאציות ורגעים לפי נושאים ומלים שנזרקו בסטודיו. בין השאר חילקנו את החלל לכמה מקומות פיסיים מוחשיים. בכל אחד מהם היא התבקשה לנוע בצורה אחרת, לעתים אף אילוסטרטיבית. גם העבודה עם התלבושות והאביזרים היתה דרך אימפרוביזציות דרמטיות, שדרשו ממיכל לתת משמעות ולבנות יחסים עם

היצירה *Auf Wiedersehen* נבעה מתוך נושאים שחשפנו זה בפני זה במפגש הראשוני בינינו. דיברנו על שאלות שמתייחסות למודעות האדם לעצמו בזמן, בחלל ובמקום – אוריינטציה. בדיאלוג נפתח עולם עשיר על נושאים דומים מנקודות מבט שונות:

- מהי זרות בשבילנו?
- מהם הסטטוסים המעצבים אותנו והאם קיבלנו אותם או רכשנו אותם?
- מהי הרגשת העצמאות, איך משיגים אותה, האם צריך להתרחק מהמקום המוכר, הבית, בשביל להשיג אותה?
- מהו מבחינתנו הזמן האידיאלי לחיות? האם העבר מלא ההשראות, העתיד מלא השאיפות ואולי ההווה עשיר בפני עצמו?
- מה הדחף המניע אותי לפעול? מה אני מוכן להקריב למענו? האם אנחנו יכולים לבחור את גורלנו?

התשובות שכל אחד מאתנו נתן לשאלות אלו הציגו את הדמיון והשוני בינינו, את החיבור ההגיוני שנראה טבעי אל מול הסקרנות והפער בינינו, מפני שכל אחד מאתנו נמצא במקום אחר. תחילה עלתה המורכבות האובייקטיבית הנובעת מההבדלים בינינו: אשה, רקדנית ויוצרת בעלת ניסיון רב, מורה ואמא; ומולה גבר, יוצר מתחיל, רווק. לאחר מכן עלה הצורך של האחד בהתרחקות ממקום והחיפוש של השנייה אחר שייכות למקום. הפער הזה הוביל לדילמות בין שורשיות לקריעה, בין התחלה חדשה לסגירת מעגל. המסע שהאחת עברה אל מול הדרך שהשני מתחיל. חשפנו הזדהות אישית עם תקוות, פחדים, חוסר ביטחון והתמודדות עם שינויים. לשאלת הדחף המניע אותנו גילינו שהרצון של שינוי זהה: הכמיהה לשחרור עצמי ולהתמסרות לחלומות שלנו. מתוך כך בחרנו לחבור זו לזה ליצירה.

Auf Wiedersehen מאת מיכל הירש ותומר צירקילביץ, ריקוד: מיכל הירש, צלם: יואכימיאק
Auf Wiedersehen by Michal Hirsch and Tomer Zirklevich, dancer: Michal Hirsch, photo: A. Joachimiak

תומר: כשהתחלנו לעבוד ביקשתי לחקור את היחסים שלי ושל מיכל ספציפית עם גרמניה, כמקום המגלם בתוכו אין-ספור דימויים, היסטוריות, זהויות ורגשות לשינוי. אני בן לאב גרמני, דור שלישי, עם מזוודה ארוזה לקראת מעבר לברלין, עמוס בסיפורים היסטוריים מהבית; ומולי אשה ללא עבר היסטורי עם המקום, אבל עם חוויה נוכחית ארוכה ומלאה מהחיים בארץ זו, עשירה בסיפורים אישיים ואקטואליים / רלוונטיים. נקודת מוצא זו היתה בעיני טבעית לחלוטין. כך חילקנו את העבודה בסטודיו בין עיסוק בגרמניה של שנות ה-30 לתל אביב של היום. החלוקה היתה

זוכרת מה היה בדיוק באותה חזרה שבכיתי, אבל אני זוכרת שהדמעות באו מתוך כל מה שעשינו באותה חזרה וגם מתוך תחושה של חופש התבטאות מלא. מאוד אהבתי את המסורת הזאת, במיוחד אחרי החזרה. היתה תחושה שהיא מסכמת את מה שעשינו באותה חזרה באופן מאוד מרוכז ואמיתי."

החומרים שהבאנו לעבודה היו מגוונים ושלחו אותנו למקומות שונים – הצ'רלסטון, המלחמה, מנהיים, הילדות, קברט, הבית, הבמה. מה בשבילך מסמנים המקומות האלה במסע הזה של החיים? באיזו פרספקטיבה את מסוגלת להסתכל עליו אחרי העבודה?

"מעניין שבאמת התחושה היתה לפעמים של רכבת הרים, שעפה לה ושוב חוזרת למסלולה. אני מרגישה שבגלל התנועתיות הגיאוגרפית שהיתה לי בחיים, הנושאים השונים הם כמו פרקים שעומדים בפני עצמם. אני כמו בן רואה ומודעת לקשר שביניהם, אבל מצד שני חשה לעתים קרובות שחייתי הרבה חיים שונים, שאינם מקורבים אחד לשני. אני מדברת גם על הבחינה האישית וגם על הבחינה המקצועית. המקומות שהגענו אליהם בעבודה גם הביאו אותי לזיכרונות ספציפיים וגם להסתכלות מעבר לזיכרון, על תמונה רחבה יותר מהמרחק של היום... שנתן גם את החופש לפנטזיות.

"היום, כשאני מתבוננת על העבודה שעשינו, אני מתבוננת על מסע אחד שלי, עם בחירות שליוו אותי – של זרות מתוך בחירה. מתוך העבודה אני מודעת להשפעות החזקות שהיו להיסטוריה שלי כילדה, כמתבגרת, לפגישות שהיו לי בחיים, על המסע שלי כאשה וכפרפורמרת. אני מודעת מאוד לצורך שלי בחופש, בעצמאות, שגם בא לביטוי מבחינה מקצועית. כלי האלתור שינה את המהות שלי כפרפורמרת וכרקדנית. העבודה הוכיחה לי זאת כבר בתהליכים הראשונים. האתגרים היו שם, ויכולתי ליהנות מהם בגלל החופש. נהייתי לצלול למקומות האלו ושוב להתבונן עליהם ולגלות יחסים חדשים אתם."

איך את מרגישה בסוף כל הופעה, אחרי שעברת את המסע הזה?
"לאחר כל הופעה עולות בי תחושות אחרות. בדרך כלל אני תשושה לאחר המסע, אבל תשישות שאחריה אני יכולה לעשות אתנחתה קצרה ולהמשיך במסע... על הבמה, בגלל היותי לבד, אני מאוד קשובה לקהל ומספרת לו סיפור. אני מרגישה את התגובות, שומעת את הצחוק. הפיידבק נותן לי 'אוכל', מענה ומגרה אותי. מכיוון שבכל מופע יש קהל שונה, עם תגובות שונות, גם אני עוברת מסע שונה בכל פעם. אחרי המופע אני מוצאת את עצמי חוזרת למקומות מסוימים שהייתי בהם על הבמה ולפעמים במציאות. אני מנסה לשחזר תמונות מהמופע, שהרגשתי בהן חזקה במיוחד, או להפך, חלשה במיוחד, ומנסה לפענח למה ולחשוב איך אעשה את זה בפעם הבאה."

איך היה בשבילך תהליך העבודה על היצירה מולי, היוצר – מבחינת היותך שחקנית יוצרת, שעבדה עם מישהו צעיר / טרי בתחום (שהודה בפניך שזוהי יצירת הסולו והיצירה באורך מלא הראשונה שלו)? האם היו לך ספקות, חששות, תהיות לגבי ההמשך?

"דבר ראשון, אני הייבת לציון שאני פניתי אליך. עשיתי את זה אחרי שראיתי את עבודת הגמר שהעלית בסמינר – יצירה לשלושה רקדנים. זיהיתי כישרון, בגרות ורגישות בעבודה הזאת. יש בה עבודת בימוי וכוריאוגרפיה מעולה בעיני. לא פחדתי מהמפגש אתך בגלל הגיל וחוסר הניסיון. היתה לי תחושה ראשונית טובה ואני אוהבת הרפתקאות! הקונפליקט הראשון

כל אחד מהם. משימות האלתור בתנועה היו מופשטות וכללו עבודה על איכויות תנועה שונות – מהיר ואטי, חזק וקל ועוד. היתה גם עבודה מתוך השפה התנועתית האישית של מיכל ובצדה גילויים של שפות תנועה זרות או צורות ריקוד ספציפיות, כדוגמת צ'רלסטון: למדנו מצפייה בריקודים מסוג זה וניסינו לחבר בעצמנו ריקודים כאלה.

כדי לתאר בכתב את תהליך היצירה ערכנו ראיון בין היוצר לרקדנית, הכולל סיכום חוויות, העלאת זיכרונות, התייחסות לרגעים משמעותיים בתהליך ונגיעה באזורים חשופים.

מיכל, ספרי לי מה היה בשבילך תהליך החזרות הראשוני, שבו עבדנו דרך אימפרוביזציות וחומרים אישיים שביקשתי ממך לחשוף – הסטטוסים השונים של חיך, השפה התנועתית האישית שלך וטקסטים מתוך החיים?

"בתחילה, כשנפגשנו בסטודיו, הרגשתי שאני חווה מפגש חדש עם עצמי. בעצם, מאז החזרה מגרמניה לא הייתי בתהליך יצירה שבו אני הרקדנית. הייתי כמהה ורעבה לחוות שוב את המקום הזה, היו לי געגועים חזקים אליו. אלתור הוא חשיפה מאוד גדולה, אבל כבר בשלבים הראשונים הרגשתי ביטחון ואינטימיות שאיפשרו לי לקלף לאט לאט את השכבות השונות שלי. העבודה באלתור לפי זיכרוני היתה בתחילה מהמקום הפיסי, שממנו אני מגיעה. ההנחיות היו ברורות ונעו מהנחיה ספציפית להנחיה רחבה או בעלת כמה נתונים. דיברנו הרבה על סטטוסים שונים בחיים שלי: ילדה, מתבגרת, אשה, רקדנית, מורה ואמא. לעתים הייתי מופתעת בעצמי, באלתורים התנועתיים והמילוליים, מהרגשות המאוד מעורבים שאני חשה או מהאופן שבו אני מתנועתת בסטטוס מסוים. בנוסף, לשימוש באביזרים היתה משמעות באסוציאציות שעלו מהחיים שלי. הופתעתי לגלות, שלמרות הניסיון הרב שהיה לי כרקדנית וכפרפורמרת בגרמניה (עם שימוש בטקסט כהבעה), הרגשתי שאני מגלה עושר תנועתי ואסוציאטיבי. בהתחלה הטריד אותי במקצת להתעסק בהקשר של 'החיים שלי עם גרמניה'. הייתי בטוחה שנפרדתי מגרמניה ולא התכוונתי להתעסק עם הפרק הזה בחיים שלי. הופתעתי לגלות שההתעסקות הזאת משמעותית ביותר לתהליך העבודה שלנו ולבחירה שלי להיות פה. היה לי מאוד מאתגר ומאוד נכון להשתמש, מלבד השפה התנועתית, בשפת דיבור. כל שפה מהווה מקום שונה בתוכי, גם מבחינה רגשית וגם תקופתית בחיים שלי. הרגשתי איך השפה משפיעה על החומרים התנועתיים ועל איכויות התנועה. היה מעניין לגלות שהסטטוסים לפעמים לא היו לי ברורים, כי באמת אף פעם לא התעסקתי בהם לעומק. אני זוכרת במיוחד שעם הסטטוס אמא הייתי מופתעת באלתור."

בתקופת החזרות הראשונות היה לנו טקס פתיחה וסגירה של החזרה, שבו עמדת לצילוי האוברטורה של פראו לונה בלי לזוז. בסוף החזרה השנייה ירדו לך דמעות. מה בשבילך נפתח, מילא או רוקן את הלב?
"כמעט שכחתי את התרגיל הזה שעליו אתה שואל אותי... אני זוכרת שהיה משהו מאוד מרוכז, כמעט כמו צורה של מדיטציה, במצב הכאילו סטטי, בלעמוד, בלרוקן את עצמך ממחשבות ולתת לעצמך להגיב, בלי לזוז, על מוסיקה שבעצם לא היה לי שום קשר ישיר אתה לפני כן. אתה הכרת לי אותה. אהבתי את המוסיקה. היה בה משהו שהביא אותי למקום של זיכרונות רחוקים ולתחושות של זרות ושל הזדהות. אני זוכרת היטב את השוני בעמידה הזאת, המסורתית, בתחילת החזרה ובסופה. אני לא

שלי, או יותר נכון להפתעתי, העיסוק בגרמניה לא ממש משך אותי. הייתי בטוחה שהפרק הזה בחיי הסתיים. הרגשתי שבעה מגרמניה... ודווקא אני בוחרת לעבוד עם יוצר שרוצה להתעסק עם גרמניה! אני חושבת שגם בגלל הבגרות והרגישות שהראית, לא היתה לי תחושה של חוסר ביטחון בתהליך, לפחות לא בגלל הגיל הצעיר שלך. עברתי הרבה תהליכים של יצירה, שבהם חוויתי תסכול וזמנים של חוסר ידיעה איך להמשיך. בתהליך הזה הגענו לכמות גדולה של רעיונות וחומרים. היתה פה בעיה של בחירה וסינון ובנקודה זאת היו בינינו דו-שיח ושיתוף פעולה. למרות חילוקי דעות 'קטנים' הגענו להסכמות אמנותיות. היתרון בניסיון המועט שלך היה ששיתפת אותי, שאלת אותי והיה לך חשוב ללמוד גם ממני. בו זמנית הרגשתי שלמרות פער הגילאים, אני לומדת ממך, מהסקרנות שיש בך, מההסתכלות המיוחדת שלך ומההרפתקה במסע המשותף שלנו ושל הסולו הנבנה לאט לאט."

החזרה שבה הבאנו אביזרים ותלבושות סימלה נקודת מפנה בעבודה. פתאום נוצר מסלול, דרך. ספרי על החוויה מבפנים. האם הרגשת את התגבשות החומרים לאטם?

"העבודה עם האביזרים היתה שלב מעניין ושונה בשבילי. כרקדנית כמעט ולא הייתי תלויה בתלבושות או באביזרים, וכאן האביזרים והלבוש הביאו אותי לחשוב ולחוות את העבודה יותר כשחקנית. התחלתי להבין את המשמעות של עבודת שחקן עם תלבושת או עם אביזר. לא הייתי 'מאהבת' מיד בתלבושות ובאביזרים. היו לי יחסים מאוד אמביוולנטיים אתם, וזה בהחלט בא לביטוי באימפרוביזציות השונות אתם. התלבושות, כמובן, הביאו שפע של אסוציאציות, לשנינו. הפריט שהיה מקור השראה גדול ושהיו לי בהחלט יחסי שנאה ואהבה כלפיו היה המעיל. שפע האלתורים עם המעיל הביא לרעיונות ולדימויים חדשים. במיוחד זכורה לי החזרה שעבדנו עם המעיל ואני אילתרתי אתו כאיזה יצור זר. הייתי מכוסה בו, ואמרת, 'רגע, עצרי, אני חייב להראות לך מה שעשית...' ראית אותי כפיל בתוך המעיל הזה. עבדנו חזרות שלמות כדי לשחזר את הפיל הזה ולתת לו את הנוכחות הדרמטורגית הנכונה. הפיל גם קישר אותנו לשיר הילדים הגרמני שמופיע בעבודה ולתמונה שבה המעיל משמש בן-זוג דמיוני. עשינו איך-ספור אימפרוביזציות עם המעיל והתחלתי לאהוב אותו ולא רק לשנוא!!! מעניין שלעיתים קרובות חוסר נוחות שמעורר אביזר מסוים והניסיון להתמודד אתו מביאים לדברים הכי מעניינים. גם הנעליים שבחרנו להשתמש בהן ביצירה כבדות ובעלות אופי מיוחד, אבל אינן קלות לתנועה. כבר הכרתי אותן וידעתי שהן יתאימו לסולו. הן היו שלי והכרתי את התכונות שלהן, ולמרות זאת הן איתגרו אותי מחדש. השימוש בתלבושת הביא אותי לעבודת דמות. חיפשתי יותר לעומק את הדמויות השונות בתוך עצמי. הן עזרו לי והרגשתי שהן מביאות אותנו לרעיונות קונקרטיים ולפוקוס ברור יותר בתוך המסע שלנו. לא רק נכנסתי לדמות, אלא גם יכולתי להתבונן עליה יותר בבירור. אביזר יוצא דופן מבחינתי הוא תיבת הנגינה. אהבתי אותה מהתחלה. יש בה משהו טהור, מציאותי וחולמני. הפשטות שלה – היא מתנגנת כשאני מסובבת אותה ומניעה אותי לתחנה הבאה."

הטקסט היה נקודת מפנה נוספת בתהליך. פתאום העבודה הפכה למונדרמה, החומרים שנכנסו היו אוטוביוגרפיים ופנטסטיים. איך הרגשת עם הרעיון של הטקסט, באופן כללי ולאור העובדה של החשיפה הכנה שלך בתוכו?

"אף על פי שהטקסט הוא אוטוביוגרפי מעורב עם פנטסטיות, הרגשתי שהוא אינו בא להסביר או לחשוף אותי לגמרי. מצד שני, לדבר זאת חשיפה מסוג אחר. במלים יש ישירות, הבעה שאינה מופשטת. הרגשתי טוב שאנחנו בוחרים במלל יחד עם תנועה. לא פחדתי מהכנות, להיפך, רציתי את הישירות והכנות עם הקהל מהרגע הראשון. הרגשתי שזה חשוב ועם זאת מאתגר (זאת הפעם הראשונה שדיברתי ככה על הבמה). ההנחיות שלך מאוד עזרו לי לקבל ביטחון ולזרום עם הטקסט הראשון. בהתחלה עבדנו גם עליו באלתור ואחר כך כתבנו וערכנו את הטקסט, שאותו אני אומרת בתחילת העבודה, עם חופש לפרטים קטנים שאני משחקת אתם ממופע למופע. חשוב לי לציין, שהטקסט המקורי היה בעברית ורק לפני הפרמיירה בפולין החלטנו שחייבים לתרגם אותו לאנגלית. הטקסטים האחרים בעבודה באים מתוך המצב, מתוך המסע. גם השימוש בשלוש שפות, אנגלית, עברית וגרמנית, קורה מתוך תחושה, אלתור, מהמקום הגיאוגרפי והאישי שבו אני נמצאת במסע."

האם את מרגישה אותי בתוך העבודה, בתוך המסע, ובאיזה אופן? מה קורה בהופעות שאני לא נמצא בארץ?

"קשה לי להפריד את הנוכחות שלך מהעבודה. אני לא יודעת אם זה בגלל התהליך הארוך והאינטנסיבי שחווינו ביחד. כשאני חושבת על זה, גם כשהיתה לנו הפסקת עבודה של כמה שבועות היו יצירה ומחשבות יומיומיות על התהליך ועל העבודה. היו בינינו גם תקשורת מילולית כל הזמן וגם חשיבה ויצירה לאורך כל תקופת העבודה ובין חזרה לחזרה. אני עולה לבמה לבד, אין ספק, אבל תמיד חשה אותך אתי. כשאני מסיימת את המופע, אני מאוכזבת לא לראות אותך ולשתף אותך במה היה ואיך היה."

ספרי על חוויית הבכורה בפולין, על המסע המשותף ברכבת, על התחושה שהעבודה מתרחשת במציאות חיינו דרך המסע לביטום, המפגש עם אנשים שונים והמופע עצמו.

"הזמנו לפסטיבל בביטום בפולין לפרמיירה של העבודה, שבאותו שלב אורכה היה כ-25 דקות. אני זוכרת שריגשה אותי מאוד הנסיעה: להגיע למקום שהייתי בו בעבר, כשרקדתי עם להקת בת-דור. חזרה למקום, לאירופה, שלא הייתי בו מאז החזרה לארץ ב-2009. הנסיעה לביטום היתה הרפתקה קטנה, שגם אותה הכנסנו לעבודה בשלב מאוחר יותר. טסנו לבודפשט שבהונגריה ומשם לקחנו רכבת לילה לקטוביץ שבפולין. החוויות בתא הרכבת היו משעשעות ביותר. הרגשתי שתהליך היצירה נמשך עם החוויות המשותפות האלו. היה לי ברור שזה יבוא לידי ביטוי בעבודה שלנו. המפגש עם הפולנים היה שונה ומוכר בו זמנית. הכרתי את אירופה ואת הגינונים של תושביה. היה מפגש עם מורים ואמנים ממקומות שונים. הייתי מאוד נרגשת לקראת המופע, במיוחד אחרי שראיתי את הבמה הגדולה, את הכיסאות והקהל הרב. איך אוכל להיות לבד על במה כזאת מול קהל גדול? בימים שבהם עשינו חזרות על הבמה עדיין לא יכולתי לתאר לעצמי את העבודה בחלל כזה. למזלנו התאורנית, תמר אור, יצרה לעבודה תאורה מעולה, שעזרה מאוד לדמיין את מה שאנחנו רוצים. כשעוד היינו בארץ היה לי ברור שבמונולוג הראשון אני חייבת 'לתפוס' את הקהל ושהו ישפיע על כל מהלך הסולו. למדתי כמה מלים בפולנית, שאמרת עם הכניסה לבמה. באותו רגע הרגשתי את היכולת שלי להפנט את הקהל. הקהל היה אתי לאורך כל הדרך. חשוב לי לציין שגם המיקרופון, אביזר חשוב בעבודה, נכנס אליה בגלל הצורך להופיע על במה גדולה ונשאר עם העבודה גם

לאחר מכן. הרגשתי שהבמה הגדולה טובה לעבודה, מתאימה למסע שלי, הרגשתי טוב בחלל הגדול הזה. למרות המרחק מהצופים, הרגשתי אותם אתי לאורך כל הדרך. היו תגובות חמות וגם תגובות שגירו אותנו לשאלות, ובעיקר עוררו תחושה חזקה שהעבודה לא הושלמה. מעניין שהעבודה נעה בכל מיני אנשים שהיו שם, מארצות שונות ומרקע שונה. קיבלנו תגובות שבאמת נתנו לנו חומר למחשבה. למשל, פיתוח של כמה רעיונות ומתן ביטוי רב יותר ל"אני" בצ'רלסטון. נקודה מעניינת מאוד שעלתה מהתגובות של הפולנים ושל אנשים אחרים שביקרו בפסטיבל היא ששאלת הזהות נוגעת בכל אחד מאתנו, בלי קשר למוצאו. זוהי שאלה קיומית. ההתבוננות על העבודה בארץ הזרה היתה טובה ונתנה לנו הרבה חומר למחשבה וחשק רב להרחיב את היצירה לערב שלם."

רגע, לפני שנתייחס להרחבת העבודה. היה שברון קל, פחד מלשחרר את העבודה ולהניח אותה בפולין, לסיים את המסע. ספרי מה היו החששות שלך? מאיפה הם נבעו? איך התגברנו על זה?

"חובן שאחרי הפרמיירה בפולין היתה תחושה של הצלחה, וגם מחשבות מעשיות לעתיד: איך נוכל להפיץ עבודה באורך כזה? ראינו בכך מכשול, וגם בגלל התגובות של כמה אנשי מקצוע בפולין היתה תחושה חזקה שצריך להמשיך לעבוד, שהיצירה עדיין לא הסתיימה. אני מרגישה שהמלה 'חששות' כבדה מדי. דאגתי קצת בהתחלה, כי לא ידעתי לאן נלך עם העבודה. מצד שני, היו חלקים בעבודה ששינוי לא היינו לגמרי שלמים אתם וידענו שנצטרך להתעמק בהם. אני זוכרת שהיתה החלטה שכמובן נמשיך לעבוד. כל אחד בנפרד החל לחשוב על החלקים, על המקומות החלשים או הלא מפותחים בעבודה, והתחלנו שוב להיפגש בסטודיו כדי לחפש ולעבוד."

תהליך ההרחבה כאילו נוצר מעצמו או היה שם תמיד, הוא היה פשוט ומהיר. מה לדעתך הוביל לכך? מה השתנה בנו, מה צמח בין השנה של יצירת העבודה לחודש שבו הרחבנו אותה?

"אני זוכרת שחזרנו לסטודיו והחלטנו שנחזור לאלתר. אתה זרקת לי מלים ואני הגבתי בתנועה ובדיבור בודח. יצאו חומרי מלל מעניינים. התמונה היתה ברורה מראש, וידענו שהיא במיקום מסוים ביצירה. כתבת כל מלה בחזרה ההיא, ולאחר מכן קראת לי כל מה שאמרת. אני חושבת שזה היה בחלקו בעברית ואולי גם באנגלית. שינוי מאוד התלהבנו מהטקסט. ביקשת ממני ללמוד אותו. חזרתי הביתה וחשבתי לעצמי, איך אוכל ללמוד את כל הטקסט הזה ועוד לרקוד אותו? הרגשתי שאנחנו צריכים עוד אלמנט. מבחינתי, הטקסט היה מאוד חזק ועד היום אני מרגישה שהתמונה הזאת היא אחת החזקות בעבודה. הפתרון שלי היה שהטקסט יושמע כ'וויס אובר', כדי שנוכל לפתח את התמונה מבחינה תנועתית. נכנסנו לאולפן ההקלטות בסמינר והקלטנו את הטקסטים באנגלית ובעברית. בסוף החלטנו שהטקסט יהיה באנגלית, והוספנו כמה משפטים בעברית. היתה לנו עבודה רבה על התמונה הזאת, אבל שינוי הרגשנו שזה נכון ומעשיר את הנושא של התמונה. אני זוכרת גם את הרעיון של השיר. הרגשתי שאני צריכה לשיר בעבודה, שיר שיהיה קשור לכאן, לישראל, לשורשים שלי. בחרתי ב'דוגית', כי היה לי בעבר מפגש עם השיר והרגשתי שהוא מתאים למקום הזה בעבודה ושהוא אולי קצת מרוחק אבל גם מוכר (פה בארץ). אחרי החזרה מפולין הביטחון העצמי שלנו גדל. חזרנו עם העזה, עם אמונה גדולה שהעבודה שלנו יכולה לצמוח ולגעת בהרבה אנשים. אני אישית הרגשתי ביטחון שלאחר ארבע שנים שלא עליתי על במה, אני מסוגלת לחזור אליה ואפילו נהנית יותר מאי פעם. יש לי מה להציע ויש לי

מה להגיד. שינוי היינו בשלים יותר להמשיך ולהרחיב את העבודה, בלי שום ספק ועם הרבה אמונה במה שאנחנו יוצרים. נוספו קטעים קטנים שהשלימו את העבודה, בעקבות המסע המשותף לפולין."

העבודה שלמה ולכאורה עוד יש הרגשה שהיא פתוחה. הסוף פתוח וגם החיים בתוך היצירה? איך את מסבירה את ההרגשה הזאת?

"היצירה חיה, מפני שהיא תמיד מושפעת מהמקום שבו אני מופיעה ומדיאלוג שלי עם הקהל, מהתגובות במשך היצירה, מהתחושות שעולות לי במשך היצירה. אני גם ממשיכה לגדול ביצירה, מוצאת את החופש בתוך המסגרת לאתגר את עצמי ולתת לרגע להשפיע עלי. אני רוצה להיות בשליטה ובו בזמן להיות אמינה למצב ולשמור על הווירטואוזיות שלו. אני תמיד מנסה לגלות מחדש ולהפתיע את עצמי. כמו בחיים, הדרך, ההחלטה, המפגש, כל דבר יכול היה לקרות כך ואולי אחרת... סוף היצירה הוא גם פתח להמשך."

תארי את פרקי המסע בתוך העבודה: איזה רגע את הכי אוהבת בעבודה?

"קשה לי לענות על השאלה הזאת, מפני שאני אוהבת כל פרק בעבודה בצורה שונה ויש רגעים מאוד אהובים עלי בתוך כל תמונה. הרגעים גם משתנים מהופעה להופעה."

מאיזה רגע את חוששת תמיד בהופעות?

"אני חוששת כמעט תמיד, גם בחזרות וגם בהופעות, שאיחנק בתוך המעיל בסוף העבודה, כשאני עוטפת את עצמי ויוצרת דמות של פיל. אני זוכרת שבחזרות הייתי ממש נחנקת וממש דואגת איך אעבור את הרצף בתוך המעיל עם החנק הזה."

מה קורה לך דקה לפני העלייה לבמה?

"אני תמיד מאוד מתרגשת לפני העלייה לבמה ומשחזרת בקצרה את המלים הראשונות שלי. אני מנסה להרגיע את עצמי בנשימות עמוקות ובמחשבה שאני נפגשת עם קהל חדש ועומדת לשתף אותו בסיפור שלי ולהעביר לו חוויה מיוחדת במינה."

לאיזה קטע טקסטואלי את הכי מרגישה מחוברת?

"אני מאוד מחוברת לטקסט שבו אני אומרת 'באותו הערב חזרתי לתל אביב' (מקציעות). זה רגע של הצלחה. המשפט האחרון בעבודה, גם הוא מאוד משמעותי לי. 'so, where do you go from here?': 'וב'וויס אובר', הרבה מהטקסטים מאוד קרובים אלי. לכן אני גם שמחה שאני לא אומרת אותם על הבמה ושיש לי מרחק כלשהו מהם."

איזה חלק תנועתי נוגע בך הכי הרבה?

"החלק התנועתי שהכי נוגע בי הוא של ה'וויס אובר'. בקטע הזה אני מתנועתת בין ילדות, נשיות והאנגלייה שבי. עוד קטע תנועתי שאני מאוד אוהבת הוא לאחר השאלות של 'למה חזרת...' קטע ריקוד אזורי וסוחף."

איפה את מרגישה רחוקה?

"ריחוק ממש לא קיים אצלי בעבודה, אבל יש תמונה שבה אני מגיעה למנהיים, ושם קיים אצלי ריחוק שעוזר לי לספר את הסיפור שלי במקום הזה."

איפה את מרגישה את הקהל הכי חזק?

"אני מרגישה את הקהל הכי חזק כשאני שרה את השיר 'דוגית' ומבקשת מהצופים לעזור לי. יש ברגע זה אינטימיות ואני מרגישה את הקהל באופן מאוד חשוף וטהור."

מה הרגע שהכי מצחיק אותך בעבודה?

"הפגישה שלי עם מרלן דיטריך."

מה הרגע הכי כואב/חשוף לך?

"אני חושבת שהמשפט האחרון של העבודה הוא המקום החשוף. הוא גם מזכיר לי את החזרות שבהן עמדתי ושמת את האוברטורה של פראו לונה. זה משמעותי למקום שבו אני נמצאת בסוף, ושם אני מרגישה שתמיד עולים בי המון רגשות מעורבים. זה תלוי גם בהופעה שהיתה. אין לי כאב, אבל המון תחושות שונות. אני עומדת מול הקהל עם הכותונת האדומה ומרגישה ברגע הזה מאוד חשופה."

ההופעה בברלין היא סוג של ציון דרך במסע המשותף, שבו אני כבר גר כאן ואת חוזרת להופיע בגרמניה. עם כל הזהות של העבודה, החברים הישנים, השפה... ספרי על החוויה הזאת. מה היה חדש בה? מה השאיר את תחושת הענוות שאפפה אותנו אחרי ההופעה?

"ההופעות בברלין בהחלט נתנו מעוף חדש ליצירה. מצבים בעבודה, תמונות, פתאום קיבלו פרספקטיבה חדשה. הייתי במקום מוכר, הופעתי מול קהל מוכר, אבל בכל זאת לא ידעתי איך יגיבו על העבודה שלנו, על ההסתכלות שלנו, על השאלות שאנחנו מעלים, על השפה הבימתית שלנו. קיוויתי שהקהל הגרמני ייסחף לתוך השפה הרגשית של העבודה. נהייתי מהמקום שאני שרה בעברית ומבקשת שיזמזמו את השיר אתי. זה היה רגע קסום – קהל מעורב, גרמנים, ישראלים ואירופים, וכולם שרים את השיר 'דוגית'. הרגשתי אותם לגמרי במסע שלי, וגם אתה היית שוב אתי וחווית שוב את המסע שיצרנו ביחד על הבמה. העבודה מתקשרת ומדברת אל הקהל ושוב נוכחנו לדעת שאנחנו יכולים לגעת בקהל שונה, מתרבות שונה."

ושאלה אחת אליך, תומר. איך השפיע תהליך העבודה אתי על המחשבות והצפיפות למסע שלך?

"הסקרנות שהובילה אותי לתהליך יצירה שעוסק בחיים בגרמניה – האנשים, האמנות, השפה והשפעות ההיסטוריה על היומיום העכשווי – הביאה למציאת תשובות ועם זאת העלתה שאלות נוספות. הניסיון לדמיין את המסע האישי שלי דרך החוויה שלך עורר בי לעתים תשוקה אדירה וחוסר סבלנות לצאת לדרך. ניסיתי לדלות כל מלה בגרמנית שהצלחתי להבין וללמוד. לפעמים הרגשתי שאני צולל בתוך הסיפור שלך ומנסה לדמות אותו כאילו קרה גם לי. שוב הפנטזיה התערבבה במציאות, הפעם ביני לבינך. בתוך התהליך לקחתי המון משפטים, רעיונות ודרכי התמודדות שלך אל עצמי, אל המסע שלי. גם היום, אחרי שנה בברלין, צפים בי רגעים מהעבודה, תחושות של הזדהות, השראה ולפעמים גם דמיונות."

"אני זוכר שני סיפורים קטנים, שמראים איך תהליך העבודה אתך צץ בחיים שלי בברלין. אחד היה כשהלכתי לקנות במכולת הלבנונית שלידי. המוכר שאל מאיפה אני ולרגע חששתי לענות. ואז נזכרתי שבאחת החזרות אמרת לי, שתמיד הלכת עם התחושה שביום שלא תעזי לומר

מי את ומאיפה את באה, אין לך משמעות קיום בארץ זרה. הבטתי במוכר בביטחון ואמרתי שאני מישראל. הוא חיך ובירך אותי לשלום. "השני היה כשהלכתי ברחובות ברלין בערב ואיש זקן ניגן על תיבת נגינה גדולה מאוד את ברלינר לופט מתוך פראו לונה. מיד אורות העיר התקשטו בעיני והפכו לתפאורת ענק של קברט. דימינתי את עצמי בתוך מעיל עבה עם כובע צילינדר, מרקד ומקפץ באוויר. כשהמוסיקה נגמרה חזרתי לרחובות העיר, אבל אחזתי בידי פנס רחוב..."

So, where do we go from here?

מיכל הירש פרפורמרי, רקדנית ומורה למחול מודרני עכשווי, אימפרוביזציה וקומפוזיציה. מלמדת בסמינר הקיבוצים ובתיכון האקדמיה בירושלים. למדה בבית הספר של בת-דור ורקדה בלהקת בת-דור (1984-1990). בעלת תעודת הוראה ותואר ראשון במחול מהאקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים. בשנים 1991-2009 עבדה בגרמניה כרקדנית, שחקנית, כוריאוגרפית ומורה למחול עכשווי ולאיימפרוביזציה באקדמיה למוסיקה ולמחול בקלן. עבודות ככוריאוגרפית: *Solo & Duets: A sense of common ground* (2001); *Forgotten Land* (2001); *White man* (2006-2008); *Ten Salam* (2008); *Sleeps* (2008); *צמא* – דואט עם מוסיקאי (2008-2009). מנהלת חזרות במסגרת הפקות באקדמיה בקלן ובישראל בלהקה של סאלי-אן פרידלנד, להקת ענבל (בהפקה של יוסי תמים) ובלהקה של עמית גולדנברג ויערה דולב. מופיעה כעת בהופעת סולו שיצר הכוריאוגרף הצעיר תומר צירקילביץ, *Auf Wiedersehen*.

תומר צירקילביץ כוריאוגרף, פרפורמר ומורה לתיאטרון מחול, מתגורר בברלין. בוגר תואר ראשון בבית הספר לאמנויות המחול של סמינר הקיבוצים (2010). למד משחק, מחול וקומפוזיציה בסטודיו (2007) "PLAY"; טכניקת "Action Theater" בהנחיית אלונה פרץ (2006-2008); מכינה למשחק של ניסן נתיב (2005-2006). כוריאוגרף להקת התיאטרון EFB בברלין, 2014; יוצר שותף ביצירה *UNKNOWN* מאת שרון הללי אסא, 2014; יוצר שותף ורקדן במופע מסך-במה *נמרים* (2013) מאת שרון רשף ארמוני; כוריאוגרף ובמאי היצירה (2013) *Auf Wiedersehen*; יוצר ורקדן בעבודה *אהבות ובנים* (2011); שחקן באנסמבל "יאק אומר מו" בניהולו האמנותי של רועי מליח רשף, בהפקות *בינתיים ימשיך להיות פה קר וגרילות* (2011-2012); מנהל הפקות בבית הספר לאמנויות המחול בסמינר הקיבוצים (2011-2013), מורה ומעביר סדנאות תיאטרון מחול; זוכה מלגת הצטיינות בלימודים מ"קרן קיסריה" (2010); פרס "עודד קוטלר" לעידוד אמנים צעירים באשדוד (2006).